BZENEC

„Ve Bzenci máme krásný židovský hřbitov a modlitebnu, připomínající nám život lidí, kteří zde již nejsou. Po seznámení s projektem Zmizelí sousedé jsme se také rozhodli nahlédnout do minulosti. Co se tenkrát stalo? Proč odešli? Kdy? A kam?

Spolu hledáme odpovědi na tyto otázky.

Dne 23. ledna 2008 jsme jeli do archívu v Hodoníně. Našli jsme zde spoustu dokumentů a spisů týkajících se bzeneckých Židů. Nejvíce mě zaujalo, jak si bzenečtí občané šli stěžovat, že Židé bydlící ve Bzenci vůbec nepracují. Také jsme našli nějaké dokumenty, kde byla napsána spousta užitečných informací.

Dne 18. května 2008 jsme se jeli podívat do Židovského muzea v Praze.

Dne 7. srpna 2008 jsme uvedli výstavu Zmizelí sousedé. Přes naši velkou trému vše dopadlo dobře, přišlo si nás poslechnout asi třicet lidí. Jakub to zvládl na jedničku. Výstava trvala do konce září 2008.

Díky projektu jsme se dozvěděli více nejen o postavení Židů v době holocaustu, ale také jsme se seznámili s jejich zvyky, tradicemi a způsobem života.“

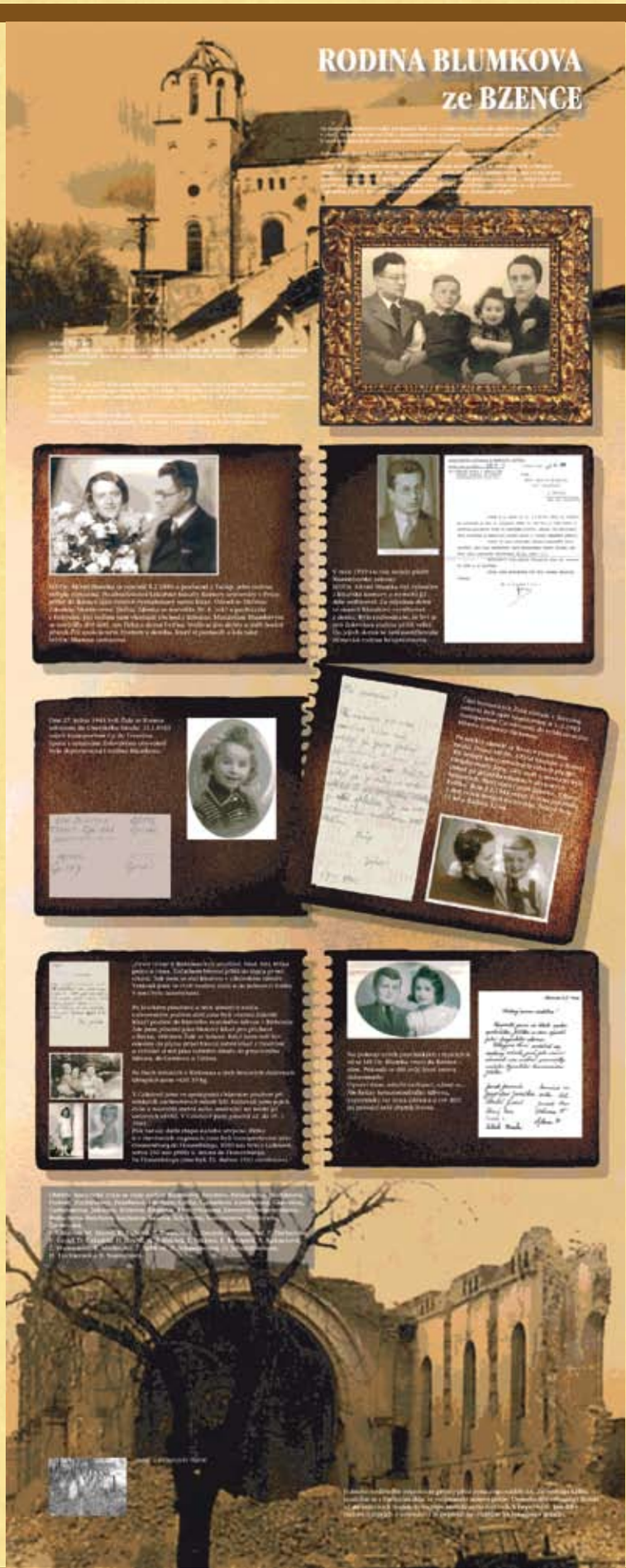

Autoři:
Kristýna Hýlová
Klára Hýlová
Markéta Hlaváčová
Lucka Presová
Jakub Břečka

Pedagogické vedení:
Mgr. Lubomíra Tvrdoňová

BZENEC

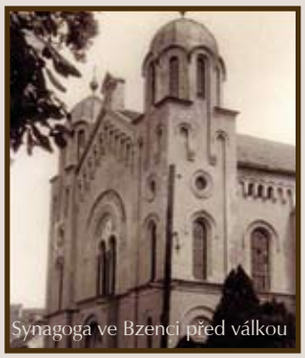

Synagoga ve Bzenci před válkou

Bzenecká synagoga po řádění SA, červen 1941

Pohled na ruiny synagogy, rok 1958

Synagoga ve Bzenci

První templ byl postaven již ve 14. století. V letech 1859–1860 byl zbořen. Na jeho místě vyrostla synagoga, svědčící o bohatosti zdejší židovské náboženské obce. 22. června 1941 byla zdemolována členy NSDAP. V roce 1956 synagogu odkoupilo město. Chtělo ji přebudovat na kulturní středisko. Při stavebních pracích byla ale narušena tak nešťastně, že musela být ze statických důvodů zbořena. Tak přišlo město Bzenec v roce 1958 o svou dominantu židovskou synagogu.

Židovský hřbitov ve Bzenci

Hřbitov se již od počátku osídlení Bzence nachází ve východní části města. Řady hrobů jsou ve směru sever – jih, s nápisy převážně na východ. Je zde 1000–1200 náhrobních kamenů. Nejstarší dochované náhrobky pocházejí z roku 1729, 1733, 1744. Pozoruhodný je vliv lidových motivů na náhrobcích (květy, květinové koše, rozety).

Židovský hřbitov ve Bzenci patří mezi nejlépe udržované hřbitovy na Moravě. Pan Josef Jordán, správce hřbitova, se o něj velmi dobře stará. Chodí tam každý den. Stříhá keře, seče trávu, shrabuje listí…

Poslední pohřeb zde byl uskutečněn v roce 1970, kdy byl pohřben zubní lékař MUDr. Blumka.

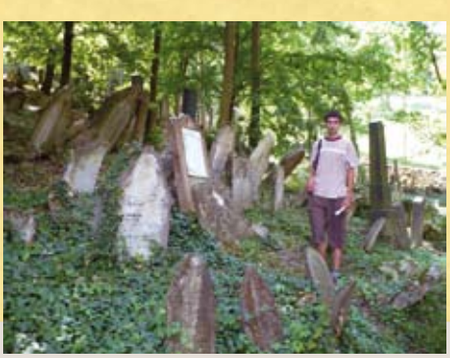

Otázky:

- **Jaká byla role židovských obyvatel Bzence před válkou? Jaké byly jejich vztahy s ostatními Bzenčany?**
- **Jaké byly osudy Židů ze Bzence v průběhu války? Kolik jich bylo deportováno do vyhlazovacích táborů a kolik přežilo?**
- **Jak přežil válku MUDr. Blumka? Jak pomáhal v táborech ostatním vězňům?**
- **Jak začalo přátelství Blumkových a Ženatových a čím se projevilo?**

BZENEC

Židé ve Bzenci

Bzenecká židovská náboženská obec představovala jednu z nejstarších a nejpočetnějších komunit na Moravě. Nacházela se zde údajně již ve 14. století, písemně je doložena v 16. století. Za válek Jiřího z Poděbrad s Matyášem Korvínem bylo celé město i s židovskou čtvrtí zcela zničeno. Ovšem v 16. století se znovu mluví o početném osídlení Židy. Předpoklady pro takový rozvoj dávaly výhodné podmínky pro obchod.

V roce 1604 měla židovská obec 32 domů, vlastní špitál, svobodně voleného rabína a rychtáře. Avšak v letech 1605–1610 bylo celé město zničeno nájezdem vojsk Štěpána Bočaje a poté pleněno za třicetileté války. Roku 1656 bylo 25 židovských gruntů prázdných. Ve druhé polovině 18. století zde bylo již 63 židovských domů, které však lehly popelem roku 1777. K roku 1850 žilo ve Bzenci více než 900 Židů (1/4 obyvatel).

Ve druhé polovině 19. a v první polovině 20. století se židovští podnikatelé podstatnou měrou podíleli na společenském vzestupu města. Bzenečtí Židé se věnovali především obchodování s vínem, ovocem, zeleninou a později potravinářskému průmyslu. Zdejší konzervárenské firmy vlastnily rodiny Königsteinova, Glaserova, Sommerova a Munkova. Také rodina Eduarda Fürsta byla velmi zámožná. Vlastnila palírnu lihu a octárnu u nádraží.

Centrum města tvořilo Dolní náměstí s přilehlými ulicemi. Vlastní židovská čtvrť se nacházela mezi Dolním náměstím a zámkem.

Židé byli velmi dobří obchodníci, vlastnili většinu obchodů ve městě.

Pan Emil Reich měl železářství. Zde se nakupovalo vše od hřebíků až po železo. Nejoblíbenějším dopravním prostředkem té doby bylo kolo. U Reichů se prodávala dámská, pánská, ale také závodní kola.

Rodina Joklova vlastnila obchod s metrovým zbožím, povoznictví provozovali bratři Juhnové. K nejzámožnějším živnostníkům patřil hoteliér Adolf Löwy. Jeho hotel stál na náměstí a sloužil také jako „hodinový“.

Ve dnech židovských svátků přicházeli Židé i ze vzdálených končin do zdejší synagogy, největší v okolí. Byli to ortodoxní Židé s dlouhými vlasy a licousy. Na hlavách měli široké černé klobouky. V noci přespávali na zatravněném svahu za synagogou. Bohoslužby sloužil místní rabín, který bydlel se svojí rodinou v přízemí židovské školy.

Dolní náměstí a Židovská ulice

Palírna lihu Eduarda Fürsta

Octárna Eduarda Fürsta

Náhle se začalo všechno měnit

Do roku 1937 prožívali všichni bzenečtí obyvatelé pěkný, spokojený život. V polovině roku 1938 se však náhle „započalo všechno měnit“. I lidé se rychle měnili. Němci nabývali sebevědomí. K ponižování, šikanování a násilnostem docházelo každý den.

V ponurém, chladném, blátivém jarním počasí 15. března 1939 vstoupily německé jednotky do Bzence. Na základě norimberských rasových zákonů začalo pronásledování židovských obyvatel.

Jednoho nedělního odpoledne přijely před synagogu oddíly SA. Za velkého křiku, mísícího se s řinčením skla, se rozpoutalo hotové peklo. Demolování synagogy trvalo až do večerních hodin. Synagoga zůstala zcela zničená, k nepoznání. Jen díky rodinám žijícím v sousedství se nepodařilo oddílům SA synagogu zapálit.

Železářství Emila Reicha a vedle hotel Adolfa Löwyho, synagoga v pozadí

Postavení židovských občanů se stále více zhoršovalo. Paní Ženatová vzpomíná: „Museli jsme nečinně přihlížet tomu, jak byli nevinní lidé – naši sousedé, známí a přátelé – ponižováni a šikanováni.“ Byl jim zabaven majetek, nesměli vykonávat svá zaměstnání, museli se vystěhovat ze svých domovů. V zimě odhrnovali sníh z náměstí a vykonávali jiné veřejné práce. Stále přibývalo různých nařízení a zákazů. Nakonec byli označeni židovskou Davidovou hvězdou s nápisem „JUDE“, izolováni a deportováni z města.

27. ledna 1943 byli Židé ze Bzence odvezeni do Uherského Brodu. 31. ledna 1943 odjeli transportem Cp do Terezína. Část zůstala v Terezíně, ostatní byli opět vagónováni a 1. února 1943 transportem Cu odvezeni do vyhlazovacího tábora Auschwitz-Birkenau. Tam přijeli 2. února 1943 večer.

Po selekci zůstalo ze Bzence pouze šest mužů. Ostatní muži, ženy, děti, staří a nemocní byli ihned po příjezdu udušeni v plynových komorách. Mezi muži, kteří byli ušetřeni okamžité smrti, byli: Ota Juhn, Felix Fischkus, ing. Bertold Brief a Bedřich Sonnenschein. Zůstali ale bez vody, jídla, nedostatečně oblečeni, neměli ani žádné boty. Během následujících šesti dnů, prožitých v nelidských podmínkách, za fyzického i psychického utrpení, všichni umírají. Pouze MUDr. Alfréd Blumka a Robert Alt útrapy koncentračních táborů přežijí…

Oběťmi nacistické zvůle se staly celé rodiny našich bzeneckých spoluobčanů. Rodina: **Blumkova, Briefova, Brösslerova, Büchlerova, Festova, Fischkusova, Franklova, Fürstova, Gallia, Ganselova, Gerstlerova, Glaserova, Guttmanova, Juhnova, Kienova, Kleinova, Königsteinova, Löwyova, Nesselrothova, Redlichova, Reichova, Sachsova, Saxova, Schönova, Sommerova, Winterova, Žornovská.**

Dalšími oběťmi rasové vyhlazovací politiky se stali: J. Adlerová, M. Altová, K. Bicková, B. Dawidová, J. Deutch, H. Fasserová, P. Fischerová, V. Graul, D. Grünfeld, H. Hrubá, A. Jelínková, E. Joklová, E. Kohnová, A. Kuhnerová, Ž. Manuelová, B. Müllerová, Ž. Sablová, A. Schneiderová, O. Schornböcková, H. Tischlerová a R. Waisserová.

Na rodinu MUDr. Alfréda Blumky vzpomíná paní Věra Ženatová

Paní Věra Ženatová byla přítelkyní Blumkovy rodiny. Povídali jsme si dlouho. Prohlíželi si fotografie, dokumenty, školní sešity a přáníčka Jirky a Evičky Blumkových.

MUDr. Alfréd Blumka se narodil 8. února 1899 a pocházel z Tučap. Rodiče nebyli zámožní. Po absolvování lékařské fakulty Karlovy univerzity v Praze přišel do Bzence jako čerstvě vystudovaný zubní lékař. Před válkou zřídil ordinaci v Nádražní ulici u Kumpánů (dnešní květinářství). Potom se oženil se Zděnkou Steinerovou. Slečna Zděnka se narodila 30. 6. 1911, pocházela z Rokycan. Sňatek byl, jak to bývalo zvykem, domluvený rodiči. V manželství byli ale šťastní. Zděnka byla velmi hezká a milá, měli se moc rádi.

Manželům Blumkovým se narodily dvě děti, syn Jirka 5. října 1932 a dcera Evička 2. února 1937. Vedlo se jim dobře. MUDr. Blumka byl milý člověk, měli hodně přátel. Do nástupu nacistů k moci nepociťovali žádné projevy antisemitismu. Žili spokojeným životem v domku, který si postavili a kde také MUDr. Blumka ordinoval.

V září 1935 byly v Německu přijaty norimberské rasové zákony a od té doby byla přijata řada diskriminačních opatření. Tato diskriminační opatření vůči Židům začalo Německo uplatňovat ve všech okupovaných zemích. Na základě nařízení o právním postavení Židů ve veřejném životě byl MUDr. Alfréd Blumka vyloučen z lékařské komory a nemohl již dále ordinovat.

V tuto dobu oslovila paní Zděnka slečnu Věru Ruthovou, která měla zrovna před svatbou. „Manžel, jako Žid, musí zavřít ordinaci, máme obavy, koho k nám nastěhují. Nechtěli byste u nás po svatbě bydlet?“ Tak začalo přátelství mezi manželi Blumkovými a Ženatovými. Později se manželům Ženatovým narodil syn Pepík a paní Ženatová vzpomíná: „Každý večer, když jsem koupala Pepíka, k nám Evička chodila na, ona tomu říkala dobré pivo. Moje maminka mi připravovala pivo s vejcem a cukrem. Evička vždy přiběhla a ochutnala. „Jen trošku, na prst.“ Jednou se paní Zděnka ptala, proč tam ta Evička vždy ve stejnou dobu chodí. Paní Ženatová jí řekla, že na „dobré pivo“ a Zděnka se smála… „Jirka k nám také chodil. Když už nesměl navštěvovat školu, můj manžel ho doučoval psaní a matematiku.“

Setkání s paní Ženatovou

Zdenka a Alfred Blumkovi - svatební fotografie

Rodina Blumková v roce 1937

Evička, čtyři roky

Jirka, dva roky

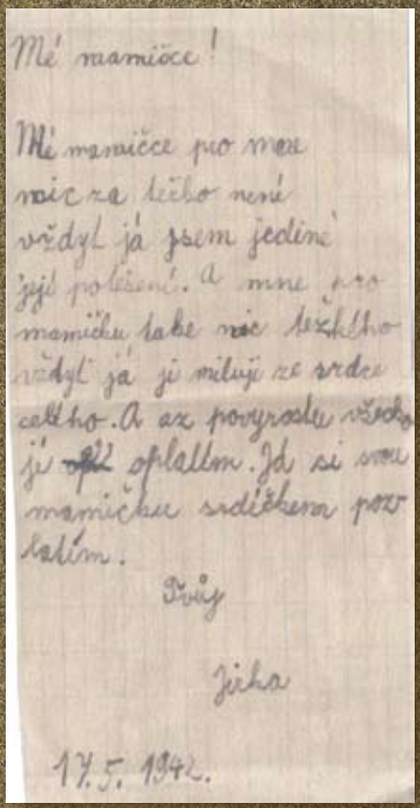
Mé maminčce!

Mé maminčce pro moc
nic za těžko není
vždyl já jsem jediné
její potěšení. a mine pro
maminčku také nic těžkého
vždyl já ji miluji ze srdce
celého. A až povyrostu vždyc
ji ~~odl~~ oplatím. Já si moc
maminčku srdíčkem pos
lehím.

Svůj

Jirka

17.5.1942.

Za nějakou dobu se ale museli Blumkovi z domu vystěhovat. Bylo rozhodnuto, že byt je pro židovskou rodinu příliš velký. Odstěhovali je k Büchlerům. Potom se stěhovali ještě jednou, k Sommerům-Schönům. Tam až do své deportace živořili. Do jejich domu se zatím nastěhovala německá rodina Bergmannova.

Styk s Židy byl zakázán, přesto se Ženatovi s Blumkovými stále přátelili. Za to ale byli mnohokrát kritizováni. Jednou jela paní Ženatová s kočárkem na procházku. Zastavila se pro Evičku, že ji vezme s sebou. Potkala jednu paní: „Vy chodíte na procházku s židovským dítětem?“ Paní Ženatová: „Copak ona za to může, že se narodila v židovské rodině?“ Také se jim snažili pomáhat. Když mohli, nosili Jirkovi a Evičce nějaké ovoce a sladkosti. Židé takové zboží v obchodě vůbec nedostali.

S novými zákazy a nařízeními se jim žilo čím dál hůř. Byli označeni židovskou Davidovou hvězdou s nápisem „Jude“. Ostatní obyvatelé se jich stranili, přišli o většinu svých přátel. Nakonec byli úplně izolováni a 27. ledna 1943 spolu s ostatními židovskými obyvateli odvezeni ze Bzence. Odjeli do Uherského Brodu, tam zůstali tři dny. 31. ledna 1943 byli deportováni do Terezína. Byl to transport Cp-262: Jiří Blumka, Cp-263: Eva Blumková, Cp-264 Zděnka Blumková, Cp-265: Alfréd Blumka.

V Terezíně byli opět vagónováni a odvezeni transportem Cu.-137: Jirka Blumka Cu.-138: Eva Blumková, Cu.-139 Zděnka Blumková, Cu-140: Alfréd Blumka do Osvětimi. Tam přijeli 2. února 1943. Při selekci byli od sebe odděleni, tehdy se spolu viděli naposled.

Paní Zděnka, Jirka a Evička byli ihned zavražděni v plynové komoře. Bylo 2. února 1943 večer. Evička zahynula v den svých šestých narozenin. Jirkovi bylo 11 let a Zdence 32 let.

MUDr. Blumka nevěděl, co se stalo s jeho rodinou. Zeptal se kápa. Ten jen ukázal prstem k nebi. Pan Blumka pochopil...

Výpověď MUDr. Blumky

„Ten bol a to zoufalství, co jsem tenkrát prožil, byl k neporovnání ke všem fyzickým útrapám, které jsem později prodělal.

První týdny v Birkenau byly strašlivé, hlad, bití, těžká práce a zima. Začátkem března přišli do lágru první cikáni. Tak jsem se stal lékařem v cikánském táboře. Vstávali jsme ve čtyři hodiny ráno a do jedenácti hodin v noci bylo zaměstnání. Nejhrubší práce. Mytí podlah, nošení těžkých kotlů s jídlem z půl kilometru vzdálené kuchyně, nošení beden s výkaly atd… To byly přídavky k pseudo-lékařskému zaměstnání.

Po krátkém působení u těch ubohých rodin, s obrovským počtem dětí jsme byli všichni židovští lékaři posláni do hlavního mužského tábora v Birkenau. Zde jsem působil jako blokový lékař pro příchozí z Řecka, většinou Židy ze Soluně. Všichni tito mladí lidé onemocněli v tom studeném, vlhkém prostředí katary horních cest dýchacích. Když jsem se dozvěděl, že takto nemocný je odeslán do plynu pro podezření na skvrnitý tyf, snažil jsem se těmi primitivními léky, které jsem měl k dispozici, ty horečnaté stavy potřít. Po uplynutí karanténní doby přišel hlavní táborový lékař, polský vězeň na kontrolu. Přestože vězni byli až na malé výjimky bez horečky, obvinil mě, že sabotuji nařízení a jsem vinen rozšířením skvrnitého tyfu. Nařídil mi, abych se večer dostavil do táborové nemocnice. Odtud jsem měl být převeden na blok č. 7 s příkazem k odeslání do plynu.

MUDr. Alfréd Blumka

MINISTERSTVO SOCIÁLNÍ A ZDRAVOTNÍ SPRÁVY:

2498.-SZ.-I.1139.- V Praze dne 10. VI. 1940

Věc: Odnětí práva k výkonu lékařské praxe. Provádění vlád.nař.č.136/1940 Sb.

Panu

MUDr Alfrédu Blumkovi,
odb. zub.lékaři

v Brně.

Gar. Uh. Hradiště,

Podle § 4, odst. 2, č. 2 a § 23, odst. 1, vládního nařízení ze dne 4. července 1939, č. 136 Sb., z roku 1940, o právním postavení Židů ve veřejném životě, odnímá Vám ministerstvo sociální a zdravotní správy právo k výkonu lékařské praxe.

Pokud by stav některého Vašeho nemocného nedopouštěl, aby jeho ošetřování bylo přenecháno lékaři jinému, můžete dále nemocného ošetřovati /§ 24, odst. 3./.

Rozhodnutí toto nabývá účinnosti dnem 24. července 1940 a je konečné.

Tímto dnem přestáváte též býti členem lékařské komory.

Za ministra:

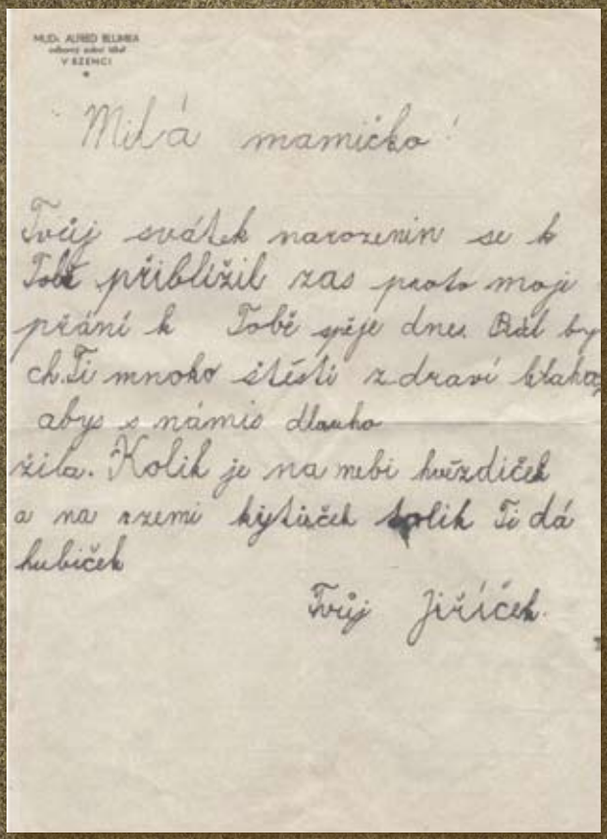

MUDr. ALFRED BLUMKA
odborný zubní lékař
V BZENCI

Milá maminko!

Svůj svátek narozenin se k Tobě přiblížil zas proto moje přání k Tobě spěje dnes. Rád by ch.Ti mnoho štěstí z dravi hlavně aby s námi dlouho žila. Kolik je na nebi hvězdiček a na zemi kytiček tolik Ti dá hubiček

Tvůj Jiříček.

Než jsem ale mohl nastoupit, přijel hlavní zubní lékař z Osvětimi Hauptstrumführer dr. Teubner a vyžádal si mě jako zubního lékaře do pracovního tábora, do Golešova u Těšína. Přijel jsem tam 5. května 1943. Po třech měsících v Birkenau a těch hrozných duševních útrapách jsem vážil 39 kg.

Můj příjezd do Golešova začal bitím. Měl jsem několik zlomených žeber. Přesto se stal ten pobyt tam časem snesitelným. Ve spolupráci s hlavním písařem jsme při selekcích zachraňovali mladé lidi. Falšovali jejich čísla a nastrčili mrtvé nebo umírající na místo již určených vězňů. V Golešově jsem působil až do 19. ledna 1945.

19. ledna 1945 pak začala další etapa našeho utrpení. Pěšky a v otevřených vagónech jsme byli transportováni přes Oranienburg do Flossenbürgu. 1050 nás bylo v Golešově, sotva 250 nás přišlo 6. února do Flossenbürgu. Pracoval jsem napřed jako patologický anatom, totiž prováděl jsem sekce houfně tam umírajícím vězňům. Pak jsem se dostal na oddělení skvrnitého tyfu.

Ve Flossenbürgu jsme byli 25. dubna 1945 osvobozeni. 23. května 1945 jsem se vrátil do osvobozené vlasti."

Na pokraji svých psychických i fyzických sil se Alfréd Blumka vrací do Bzence – sám. Pokouší se dát svůj život dohromady. Opraví dům, otevře ordinaci, ožení se…

Ale hrůzy koncentračního tábora, vzpomínky na ženu Zděnku a jejich dětí ho provázejí celý zbytek života.

Poslední fotografie Jirky a Evičky